

COLUMN MAARTEN BERGMAN: SINGLE POINT OF SOLUTION

Veel huishoudens in Nederlands hebben geldzorgen vanwege het structureel ontbreken van financiële draagkracht – vaak buiten hun invloedssfeer om. Door de afwezigheid van een bestaansinkomen leven velen in bestaansonzekerheid, ook wel armoede genoemd. Met alle gevolgen van dien.

Maarten Bergman

Volgens het Nibud heeft een derde van de huishoudens in Nederland moeite met rondkomen. De laatste onderzoeken geven aan dat meer dan een miljoen huishoudens risicovolle schulden heeft. De cijfers van het CBS laten zien dat 726.210 huishoudens *geregistreerde* problematische schulden hebben. Dat zijn schulden bij (overheids)instanties die ze zelf niet meer kunnen oplossen. Het werkelijke aantal ligt nog veel hoger, want bijvoorbeeld informele schulden worden niet geregistreerd.

De kans op het ontstaan van schulden is voor huishoudens die de touwtjes niet meer aan elkaar geknoopt krijgen, die al jaren in armoede leven, veel groter. Kijk maar naar het Jaarverslag 2023 van de NVVK: 49% van de 79.514 huishoudens die zich melden bij schuldhulpverlening leeft van een uitkering en 54% van die bijna 80.000 huishoudens leeft van een minimumloon of lager. Van diezelfde 80.000 huishoudens is 72% alleenstaand of alleenstaande ouder. Welke groep mensen het kwetsbaarst is, maakt dit jaarverslag overduidelijk. Ook huishoudens met een inkomen boven het minimum komen steeds vaker in ernstige financiële problemen.

Huishoudens met een bovenmodaal inkomen die zich bij schuldhulpverlening meldt, maakt slechts 14% uit van de 79.514 huishoudens. Zij ontspringen meestal de dans.

Het oorzakelijk verband tussen het ontberen van bestaanszekerheid en het ontstaan van ernstige financiële problemen, is onweerlegbaar. Rijken lopen aanzienlijk minder kans op problematische schulden. Anders gezegd: huishoudens met een hoog inkomen lopen soms problematische schulden op, maar weten daar op eigen kracht uit te komen, omdat er op korte termijn weer genoeg financiële ruimte is om die tijdelijk tegenslag op te vangen, dan wel met ingekochte hulp op te lossen.

Op de rand van de financiële afgrond

Het in mijn vorige [column](#) genoemde single point of failure (de politieke onwil om minimuminkomen gelijk te stellen aan bestaansinkomen), heeft dus verregaande consequenties. In een land dat te boek staat als [rijk en welvarend](#), leven miljoenen mensen op de rand van de financiële afgrond. Er is maar een laatste duwtje nodig en ze storten definitief in het ravijn, niet zelden vanwege bureaucratische, digitale en procedurele 'intelligentie'. Nu de [tijdelijk dempende werking van overheidssteun](#) vanwege de energiecrisis is weggefallen, zal dat aantal zeker nog stijgen.

Tegelijkertijd vinden maar weinigen de weg naar hulp. Bovendien wacht men lang voordat hulp gezocht wordt. Daarom meldt jaarlijks maar zo'n 10% van de huishoudens met problematische schulden zich bij schuldhulpverlening. Het laatste voorbeeld is de groep van 54.000 ondernemers van wie de betalingsregeling met de Belastingdienst is beëindigd omdat ze niet langer betalen. Die 54.000 vertegenwoordigen 3,2 miljard euro aan openstaande coronaschulden. Het grootste deel daarvan zal oninbaar blijken, verwacht de Belastingdienst. Mede vanwege personeelstekort in eigen gelederen.

Bovendien leeft nog steeds het idee dat mensen hun schulden vooral aan zichzelf te danken hebben. Ze hebben het er zelf naar gemaakt. De tering niet naar de nering gezet. Hadden ze maar moeten gaan werken. Ze hebben doelbewust en onverantwoordelijk geprofiteerd van geldverstrekkers of zonder scrupules gefraudeerd met hun uitkering. Gewetenloze, zwartwerkende en luie profiteurs zijn het. Hun hand ophouden, er een zootje van maken en nu om hulp vragen. Schande!

Hoe anders is de werkelijkheid. Laaggeletterdheid, licht verstandelijke beperking, neurodiversiteit, GGz-problematiek, verslaving. Al deze categorieën zijn bij mensen met problematische schulden oververtegenwoordigd. Om nog maar te zwijgen over de zogenoemde *life events*. Die gebeurtenis in iemands leven waar men geen of nauwelijks vat op heeft: verlies van baan, echtscheiding, chronische ziekte, faillissement van de werkgever, overlijden van een partner, veranderende wetgeving met gevolgen voor het inkomen.

Ogen openen

Maar vooral: houdt op met beweren dat armoede en schulden hun probleem zijn, en niet het onze. Het rapport [Naar een beter werkende schuldenketen](#) meldt dat de maatschappelijke kosten van het bestaan van schulden ten minste € 8,5 miljard per jaar bedragen. Volgens dat Interdepartementale Beleidsonderzoek (IBO) komt dat neer op € 500 per Nederlander. Dat zou ons toch de ogen moeten openen en laten inzien dat een frisse kijk op armoede en schulden noodzakelijk is.

Denk hier maar eens over na: wat zou er gebeuren als we het bestaan van armoede en problematische schulden als collectief oppakken? Geen uitzondering. Er onze [gedeelde verantwoordelijkheid](#) van maken, omdat wij de samenleving zijn. Een gemeenschappelijke oplossing zoeken en het financiële leed gezamenlijk dragen. Omdat het zo vanzelfsprekend is vanuit verbinding te handelen, in plaats van exclusie. Zoals gezegd: we zijn een rijk en welvarend land. Er hoeft niemand buiten de boot te vallen.

Een naïef streven? Wellicht. Maar waarom zouden we het niet doen? Is ons eigen welzijn dan zo doorslaggevend dat we niet aan andermans welzijn en welvaart willen bijdragen? Dat is pas zonde.

Maarten Bergman is zelfstandig docent schuldhulpverlening en armoedebestrijding, en geeft trainingen door het hele land voor gemeenten, opleidingsinstituten, detacheringsbureaus en bewindvoerders. Hij zet zich al ruim 25 jaar in voor een nieuwe visie op het ontstaan van schulden in relatie tot inkomensbeleid. Een aanpak die niet langer de symptomen van armoede en schulden bestrijdt, maar de oorzaak oplost, namelijk het fundamenteel tekort aan financiële draagkracht van honderdduizenden huishoudens in Nederland. Elke maand schrijft hij hierover een column voor platform De Eerstelijns.